

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พันเอก สมคิด ศรีสังคม เป็นนักการเมืองที่มีบทบาทมากคนหนึ่งในประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองไทยในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ พ.ศ. 2512 จนถึง พ.ศ. 2549 พันเอก สมคิด ศรีสังคม เป็นนักการเมืองในเขตจังหวัดอุดรธานีมาตั้งแต่ พ.ศ. 2512 เป็นเวลา 30 กว่าปีแล้ว ในตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) และสมาชิกวุฒิสภา จังหวัดอุดรธานี จวบจน พ.ศ. 2549 พันเอก สมคิด ศรีสังคมยังได้ดำเนิน กิจกรรมทางการเมืองมาโดยตลอด โดยตำแหน่งครั้งสุดท้าย พันเอก สมคิด ศรีสังคม ได้ดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาจังหวัดอุดรธานี ซึ่งถือเป็นสมาชิกวุฒิสภาที่มีอายุมากที่สุด คือ อายุ 89 ปี นอกเหนือจากการดำรงตำแหน่งที่สำคัญต่าง ๆ ทางการเมือง พันเอก สมคิด ศรีสังคม ยังเป็นอาจารย์ นักวิชาการ ทหาร และอุทิศตนทำงานเพื่อสังคมอีกมากมาย

พันเอก สมคิด ศรีสังคม เป็น ส.ส. อุดรธานี 4 สมัย พ.ศ. 2512 – 2514 พ.ศ. 2518-2519 พ.ศ. 2519 - 2520 และ พ.ศ. 2529-2531 เป็นสมาชิกสมัชชาแห่งชาติ (สภาสนามม้า) พ.ศ. 2516 สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ พ.ศ. 2516-2517 หัวหน้าพรรคสังคมนิยมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2518 หัวหน้าพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตย พ.ศ. 2521 – 2529 เลขาธิการพรรคแรงงานประชาธิปไตย พ.ศ. 2530-2531 เป็นประธานคนแรกของโครงการรณรงค์เพื่อแก้ไขรัฐธรรมนูญให้เป็นประชาธิปไตย (ครป.) พ.ศ. 2523-2531 สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญจังหวัดอุดรธานี พ.ศ. 2539 และสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2543 - 2549

ในระหว่างการดำรงตำแหน่งเป็นหัวหน้าพรรคสังคมนิยมแห่งประเทศไทย ได้รับเสนอให้เป็นประธานสภาผู้แทนราษฎรแข่งกับ นายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ และได้รับการเสนอเป็นนายกรัฐมนตรีแข่งกับ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช และในระหว่างนั้น ได้มีบทบาทสำคัญในการหาทางผลักดันให้มีการแก้ปัญหาคอขวดของประชาชน จนรัฐบาลสมัยนั้นและสมัยต่อมายึดถือเป็นนโยบายหลัก

เมื่อดำรงตำแหน่ง ส.ส. ได้รับเลือกเป็นเลขาธิการสหภาพรัฐสภานานาชาติ (กลุ่มชาติไทย) และสหภาพรัฐสภาเอเชีย เป็นผู้แทนรัฐสภาไทยไปประชุมเกี่ยวกับกิจการรัฐสภาในประเทศต่าง ๆ ทั้งในทวีปเอเชีย ยุโรป และอเมริกา เป็นที่ปรึกษาภักดีมิตรศักดิ์ คณะกรรมการต่างประเทศ

สภาผู้แทนราษฎร โดยมีนายแพทย์ ดร. กระแส ชนะวงศ์ อดีต ส.ส. กรุงเทพมหานคร และ
อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเป็นประธาน พ.ศ. 2535-2538 เป็นประธาน
ที่ปรึกษาอดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย (นายอุดร ตันติสุนทร) อดีต ส.ส. ตาก พ.ศ.
2537-2538

ผลงานทางการเมือง ในระหว่างดำรงตำแหน่งเป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ
ได้มีบทบาทสำคัญในการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2517 โดยหาทาง
ผลักดันให้เป็นประชาธิปไตยให้มากที่สุด เสนอร่างพระราชบัญญัติให้นายกรัฐมนตรี มีอำนาจ
ตามมาตรา 17 แห่งรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรไทย ยึดทรัพย์ จอมพลถนอม กิตติขจร
กับพวก แม้จะมีหลายฝ่ายคัดค้านไม่เห็นด้วย ก็สามารถอภิปรายให้สภา เห็นชอบผ่าน ให้ใช้
บังคับเป็นกฎหมายได้ ทำให้รัฐบาลนายกรัฐมนตรีสัญญา ธรรมศักดิ์ สมัยนั้นต้องลาออก
ในระหว่างนั้นนายอุทัย พิมพ์ใจชนกับพวก กำลังรับโทษจำคุกตามคำสั่งคณะปฏิวัติเพราะทำการ
ฟ้องคณะปฏิวัติฐานเป็นกบฏ ได้มีสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติหลายฝ่ายเสนอ
ร่างพระราชบัญญัติอภัยโทษและนิรโทษกรรมให้ปล่อยนายอุทัย พิมพ์ใจชนกับพวก แต่นายอุทัย
พิมพ์ใจชนกับพวกประกาศไม่ยอมออกจากเรือนจำเพราะถือว่าตนกับพวกไม่มีความผิดอะไร
ที่จะต้องให้อภัยหรือนิรโทษกรรม ส่วนพันเอก สมคิด ศรีสังคมได้เสนอร่างพระราชบัญญัติยกเลิก
คำสั่งคณะปฏิวัติฉบับดังกล่าวได้ผ่านความเห็นชอบของสภา แสดงให้เห็นว่าผู้ถูกจำคุกไม่มี
ความผิด นายอุทัย พิมพ์ใจชนกับพวกจึงยอมออกจากเรือนจำ ทั้งนี้หมายความว่าเมื่อมีกฎหมาย
ยกเลิกคำสั่งคณะปฏิวัติแล้วก็มีสภาพเสมือนหนึ่งไม่เคยมีคำสั่งคณะปฏิวัติเกิดขึ้นเลย

เมื่อดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการรณรงค์เพื่อแก้ไขรัฐธรรมนูญให้เป็น
ประชาธิปไตย (ครป.) ได้ร่วมมือกับนักการเมือง อาจารย์มหาวิทยาลัย เช่น พลเอก ทวิช เสนีวงศ์
ณ อยุธยา ส.ส. กรุงเทพมหานคร และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมสมัยนั้น ศาสตราจารย์
จิตติ ติงศภัทย์ นายอุทัย พิมพ์ใจชน และดร.โคทม อารียา จัดให้มีการประชุมสมัชชา ครป.
หลายครั้ง เพื่อทำการรณรงค์แก้ไขรัฐธรรมนูญให้เป็นประชาธิปไตยยัง ผลให้เกิดรัฐธรรมนูญ ครป.
จัดพิมพ์เผยแพร่ทั่วไป และต่อมาได้จัดพิมพ์เผยแพร่อีกครั้งหนึ่ง ทั้งนี้เพื่อประโยชน์แก่สาธารณชน
ในการร่วมเสนอความคิดเห็นประกอบการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ปี พ.ศ.2540

เมื่อมีการประชุมใหญ่ฉลองกิ่งศตวรรษแห่งระบอบประชาธิปไตยไทย ณ หอประชุม
ใหญ่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยใน พ.ศ. 2525 ได้รับเลือกจากที่ประชุมเป็นนักประชาธิปไตยชั้นนำ
ร่วมกับ ฯพณฯ รัฐบุรุษอาวุโส ดร. ปรีดี พนมยงค์ และศาสตราจารย์ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ อดีตผู้ว่า
การธนาคารแห่งประเทศไทยและอดีตรองอธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อพันเอก สมคิด

ศรีสังคมดำรงตำแหน่งเป็นนักวิชาการ ธนาคารแห่งประเทศไทยสมัย ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ เป็นผู้ว่าการฯ ก็ได้รับความไว้วางใจเป็นตัวแทนธนาคารแห่งประเทศไทย โดยได้รับการแต่งตั้งเป็น กรรมการยึดทรัพย์สินจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ กับพวกเมื่อ พ.ศ. 2506 จนได้รับทรัพย์สินคืนให้แก่ ประเทศชาติ จำนวนกว่า 650 ล้านบาท นอกจากนี้ยังได้รับเลือกตั้งในขณะเดียวกันก็ได้รับการแต่งตั้งเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญจังหวัดอุดรธานี โดยรัฐสภาเมื่อวันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ. 2539 เพื่อร่างรัฐธรรมนูญใหม่ให้เสร็จภายใน 240 วัน นับแต่วันได้รับการเลือกตั้ง เป็นที่ปรึกษา ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ กรรมการยก่างรัฐธรรมนูญ และกรรมการวิชาการ ข้อมูล และ ศึกษาแนวทางการร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 (สมคิด ศรีสังคม, 2540)

ตลอดชีวิตชีวิตของ พันเอก สมคิด ศรีสังคม ได้อุทิศตนทำงานเพื่อสังคม โดยร่วมกัน หลายฝ่ายก่อตั้งมูลนิธิกองทุนการศึกษาเพื่อการพัฒนา และมีหน้าที่เป็นประธานมูลนิธิ มีวัตถุประสงค์สำคัญในการประชาสัมพันธ์ขอทุนการศึกษาช่วยเหลือเด็กนักเรียนจากครอบครัว ยากจนในชนบทให้มีโอกาสศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นได้ ซึ่งได้ดำเนินการมาตั้งแต่ พ.ศ. 2530 จนถึง พ.ศ. 2549 ปัจจุบัน โดยร่วมมือกับประชาชนชาวญี่ปุ่น และสื่อมวลชนในประเทศญี่ปุ่นระหว่าง ระยะเวลา 19 ปีที่ผ่านมา สามารถรณรงค์ระดมทุนการศึกษาให้ชาวญี่ปุ่นบริจาคช่วยเหลือ เด็กนักเรียนที่มาจากครอบครัวยากจนทั่วภาคอีสาน รวมทั้งสิ้นจำนวน 220,462 ทุน มีมูลค่ากว่า 335,505,500 ล้านบาท

จากงานเขียนและการศึกษาที่ผ่านมายังไม่ปรากฏว่ามีการศึกษาบทบาทและแนวคิด ทางการเมืองของ พันเอก สมคิด ศรีสังคม ในลักษณะเชิงลึกมาก่อน มีเพียงการศึกษาบางประเด็น ที่กล่าวแทรกไว้ในงานเขียนต่าง ๆ ในลักษณะภาพรวม เช่น งานเขียนของสอาด จันทรัตน์ เรื่อง สังคมนิยมคืออะไร หรือในงานวิจัยของ อภิสัทธี กิจเจริญสิน เรื่องแนวคิดและบทบาททางการเมือง ของนายเตี้ยง ศิริจันทร์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร พ.ศ. 2480-2495 และเรื่อง ไชแสงสุกใส ผู้ชายหัวใจไม่ผูกเขือก เรียบเรียงโดย วัฒน์ วรรณรงค์กุล รวมทั้งคอลัมน์เล็ก ๆ ในหนังสือพิมพ์แนวหน้า ฯ ฉะนั้น การศึกษาแนวคิดและบทบาททางการเมืองของ พันเอก สมคิด ศรีสังคม ในครั้งนี้จึงถือว่าเป็นการศึกษาในแนวลึกเฉพาะตัวบุคคล ซึ่งจะเป็นการขยายขอบเขต ความรู้เกี่ยวกับนักการเมืองไทยให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

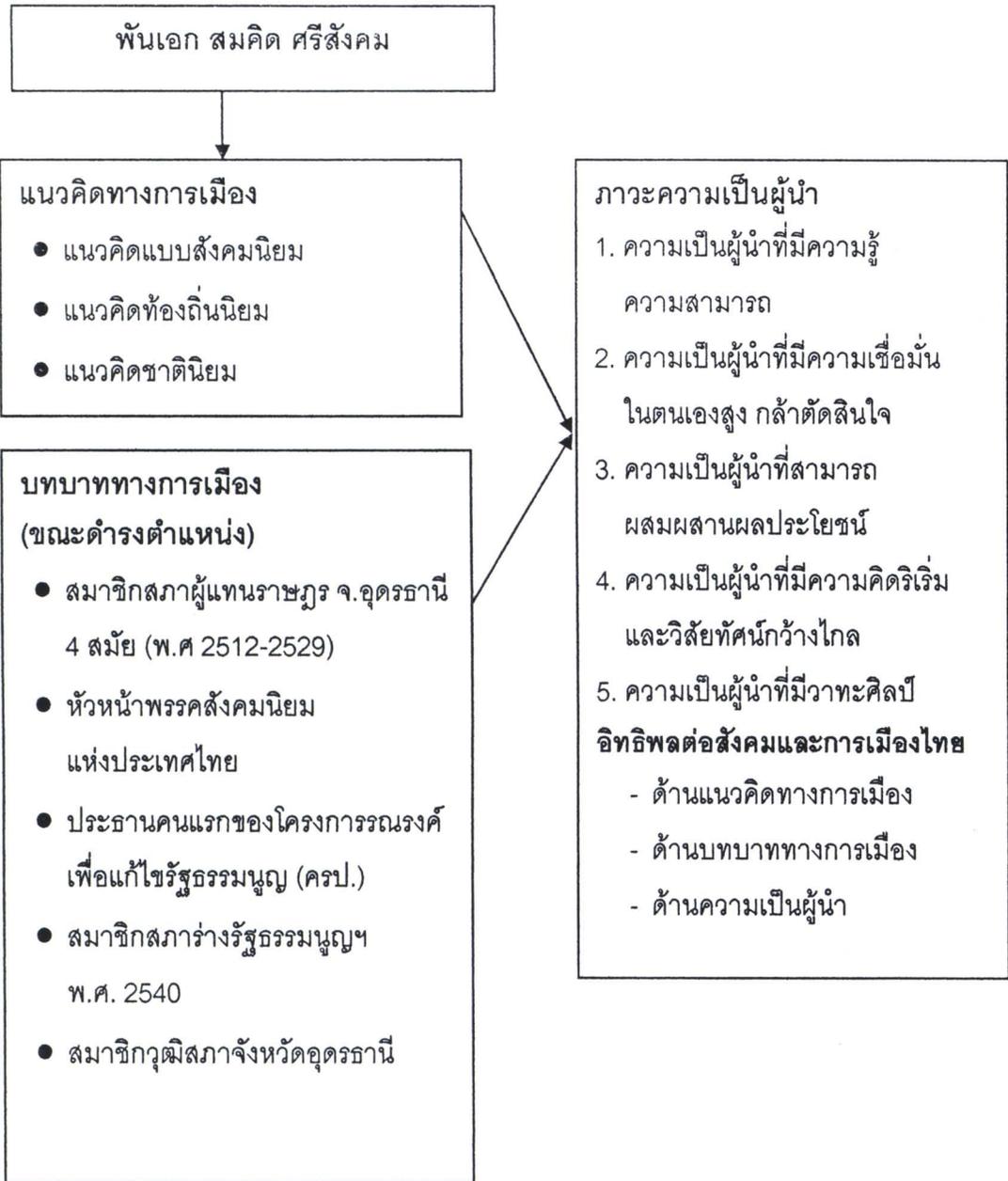
2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาแนวคิดและบทบาททางการเมืองของ พันเอก สมคิด ศรีสังคม ช่วง พ.ศ. 2512 – 2549 ในภาวะความเป็นผู้นำทางการเมืองไทย

2.2 เพื่อศึกษาแนวคิดและบทบาททางการเมืองของ พันเอก สมคิด ศรีสังคม ช่วง พ.ศ. 2512 – 2549 ที่มีอิทธิพลต่อสังคมและการเมืองไทย

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

สำหรับการศึกษาเรื่อง แนวคิดและบทบาททางการเมืองของ พันเอก สมคิด ศรีสังคม ช่วง พ.ศ. 2512- 2549 ที่มีอิทธิพลต่อสังคมและการเมืองไทย โดยใช้แนวทางการศึกษาความเป็นผู้นำทั้ง 2 แนวทาง กล่าวคือ วิเคราะห์ลักษณะของผู้นำ และวิเคราะห์สถานการณ์หรือสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับความเป็นผู้นำ และการตัดสินใจที่เกิดขึ้นในช่วงเวลา พ.ศ. 2512- 2549



ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิเคราะห์

4. ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวินิจฉัยเรื่อง แนวคิดและบทบาททางการเมืองของพันธเอก สมคิด ศรีสังคม ช่วงพ.ศ. 2512- 2549 ว่าได้มีแนวคิดและบทบาททางการเมืองในภาวะความเป็นผู้นำทางการเมืองอย่างไร และแนวคิดและบทบาทเหล่านั้นมีอิทธิพลต่อสังคมและการเมืองไทยอย่างไรบ้าง

5. นิชามศัพท์เฉพาะ

5.1 แนวคิดทางการเมือง หมายถึง แนวคิดของบุคคลที่มีความเชื่อ อุดมการณ์ ในทางการเมือง อันมีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงสร้างทางด้านเศรษฐกิจสังคม ซึ่งมีกฎ ระเบียบ แบบแผน รูปแบบวิธีการต่าง ๆ ที่จะดำเนินการอย่างไร ด้วยวิธีการใด เพื่อให้การดำเนินการ ต่อกลไกเหล่านั้นเป็นไปได้ และเพื่อให้เกิดกระบวนการบริหาร การปกครองเป็นไปในทิศทางที่ตน ต้องการ

5.2 บทบาท หมายถึง สิทธิและหน้าที่ของผู้ซึ่งดำรงตำแหน่งหรือสถานภาพทาง สังคม

5.3 บทบาททางการเมือง หมายถึง การทำตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ ซึ่งหมายถึง การทำหน้าที่ของพันเอก สมคิด ศรีสังคม ในการทำหน้าที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสมัชชา แห่งชาติ สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ หัวหน้าพรรคสังคมนิยมแห่งประเทศไทย หัวหน้าพรรค สังคมประชาธิปไตย เลขานุการพรรคแรงงานประชาธิปไตย ประธานโครงการรณรงค์เพื่อแก้ไข รัฐธรรมนูญให้เป็นประชาธิปไตย สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญและสมาชิกวุฒิสภา ตลอดจน บทบาทการเป็นประธานมูลนิธิกองทุนการศึกษาเพื่อการพัฒนา และสมาชิกวุฒิสภา

5.4 ภาวะความเป็นผู้นำ หมายถึง ความสามารถในการสร้างสรรค์ หรือ ปลุกฝัง ศรัทธา ความกลมเกลียว ความร่วมมือร่วมใจให้เกิดขึ้นในระหว่างผู้ร่วมงานหรือผู้ตามทั้งนี้เพื่อให้ งานหรือภารกิจสำเร็จตามเป้าหมาย

5.5 ผู้นำทางการเมือง หมายถึง ผู้ที่ดำรงสถานภาพทางการเมืองการปกครอง ซึ่งมีความหมายครอบคลุมไปถึงมิติของการใช้อำนาจทางการเมืองตัดสินใจ นโยบาย สาธารณะด้าน ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคนในประเทศ ดังนั้นผู้นำไม่ว่าจะมีที่มาอย่างไร การใช้อำนาจทางการเมือง ของผู้นำจะส่งผลกระทบต่อการเมืองการปกครองทั้งระบบ หากแต่จะแตกต่างกันไป เฉพาะผล แห่งการใช้อำนาจของผู้นำนั้น ๆ

5.6 ลักษณะความเป็นผู้นำ หมายถึง ลักษณะที่เป็นแบบผสมระหว่างคุณสมบัติ ที่อยู่ภายในของผู้นำแต่ละคน การเป็นผู้นำที่มีความรู้ความสามารถ มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง กล้าตัดสินใจ สามารถผสมผสานผลประโยชน์ มีความคิดริเริ่มและวิสัยทัศน์กว้างไกล และมีวาทะศิลป์

5.7 **พันธเอก สมคิด ศรีสังคัม** หมายถึง พันธเอก สมคิด ศรีสังคัม ที่เป็นผู้นำทางการเมืองในตำแหน่งต่าง ๆ ทางการเมืองของจังหวัดอุดรธานี และของประเทศไทยในช่วง พ.ศ. 2512- พ.ศ. 2549

5.8 **สังคมนิยม** หมายถึง การสนับสนุนกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคล ชุมชน รวมถึงการกระจายผลประโยชน์ที่ได้รับจากการใช้กรรมสิทธิ์ร่วมกันอย่างเป็นธรรม ซึ่งสังคมนิยมจะแบ่งออกเป็น 3 แนวคิด ประกอบด้วย สังคมนิยมอุดมคติ สังคมนิยมมาร์กซิสต์ และสังคมนิยมประชาธิปไตย

5.9 **ประชาธิปไตย** หมายถึง รูปแบบการปกครองซึ่งประชาชนสามารถใช้สิทธิ์ต่าง ๆ ได้ภายใต้รัฐธรรมนูญ ซึ่งบทบัญญัติเหล่านี้กำหนดไว้ เพื่อเป็นหลักประกันสิทธิและเสรีภาพพื้นฐาน เช่น สิทธิในการพูด สิทธิในการนับถือศาสนา เป็นต้น

5.10 **พรรคการเมือง** หมายถึง การรวมตัวของกลุ่มบุคคลที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองคล้ายคลึงหรือตรงกัน โดยการจัดตั้งองค์กรเพื่อจุดมุ่งหมายการเข้าเป็นรัฐบาลปกครองประเทศและนำอุดมการณ์ตามที่กลุ่มตนเองเชื่อถือยอมรับไปเป็นนโยบายสาธารณะเพื่อปกครองประเทศต่อไป

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดและบทบาททางการเมืองของ พันธเอก สมคิด ศรีสังคัม ในภาวะความเป็นผู้นำทางการเมืองไทย ช่วง พ.ศ. 2512- 2549

6.2 ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดและบทบาททางการเมืองของ พันธเอก สมคิด ศรีสังคัม ที่มีอิทธิพลต่อสังคัมและการเมืองไทย